

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Oddělení celoživotního vzdělávání

Závěrečná práce

Připravenost romského dítěte na školní docházku

Vypracovala: Oldřiška Rácová

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji závěrečnou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své závěrečné práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. května 2016

Oldřiška Ráczová

Anotace

Závěrečnou prací na téma Připravenosti romských dětí na školní docházku chci poukázat na důležitost předškolního vzdělávání, které má být startem vzdělávání pro každého jedince v jeho vývoji. O úspěšný vstup do další etapy vzdělávání by se měla snažit nejen mateřská škola, rodina dítěte, ale v současné době i přípravné ročníky zřizované na základních školách.

Klíčová slova:

Základní škola, Romové, přípravný ročník, předškolní věk, školní připravenost, školní zralost, vývoj dítěte

Abstract

This bachelor thesis reviews the level of readiness of pre-school children and I would like to point out the importance of pre-school education as the start of education for every individual in his development. Successful entry into the next stage of education should be strived to nursery school as well as child's family. And also pre-school courses organized by primary school.

Key words:

Individualized education, gipsy, nursery school, pre-school age, general education program, child maturity, school development

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce, panu Mgr. Miroslavu Procházkovi, PhD., za poskytnutí cenných podnětů a rad, velmi užitečnou metodickou pomoc a dále pak rovněž za trpělivost, laskavost a podporu, kterou mi poskytl při vedení mé závěrečné práce.

Obsah

Úvod

I. Teoretická část.....	1
1. Romové	1
1.1 Znaky sociálního systému Romů	2
1.2 Romská rodina.....	3
1.3 Specifika připravenosti romského dítěte na vzdělání	3
1.4 Jazyková výchova v rodině	4
1.5 Největší problémy na počátku vzdělávání.....	4
1.6 Řešení neúspěšnosti romských dětí.....	5
2. Školní připravenost.....	6
2.1 Psychologické hledisko	6
2.2 Pedagogické hledisko	6
2.3 Školní připravenost a zralost	7
2.3.1 Zralost	7
2.3.2 Školní zralost	7
2.4 Znaky školní zralosti	9
2.4.1 Tělesný vývoj a zdravotní stav.....	9
2.4.2 Psychická zralost.....	10
2.4.3 Pracovní vyspělost.....	10
2.4.4 Citová a sociální zralost.....	11
2.4.5 Věk dítěte.....	11
2.4.6 Školní nezralost.....	11
2.4.7 Odklad školní docházky.....	11

3. Výchova a vzdělání romského dítěte.....	13
3.1 Vstup dítěte do školy.....	13
3.1.1 Vzdělávací předpoklady romských dětí.....	15
3.1.2 Diagnostika školní zralosti,,,,,,.....	15
3.1.3 Přípravné třídy	17
3.1.4 O učitelích romských dětí.....	17
II. Praktická část.....	19
1. Cíl šetření.....	19
1.1 Výzkumné otázky, předpoklady.....	19
1.2 Popis výzkumného vzorku	20
1.3 Metoda individuálních rozhovorů	20
1.4 Popis šetření.....	21
1.4.1 Pedagogové přípravných tříd	21
1.4.2 Ředitelé škol zřizující přípravné třídy.....	21
III. Výsledky	22
1. Výsledky provedeného šetření- výzkumný vzorek A	22
2. Výsledky provedeného šetření- výzkumný vzorek B	26
3. Výsledky provedeného šetření	32
IV. Závěr.....	33
V. Seznam použitých zdrojů.....	34
VI. Přílohy	

Úvod

Jedním z významných úkolů naší společnosti je neustálé hledání cest, jak romskému etniku pomoci k rovnocennému soužití s majoritní společností.

Z kvality soužití majority a etnických minorit lze usuzovat nejen na míru otevřenosti společnosti, ale také na to, do jaké míry je daná společnost skutečně svobodná. Pro českou společnost je takovým indikátorem především soužití majority a romské minority.

Hlavním důvodem, proč je dosažení pomoci romskému etniku nesnadné, je deficit ve vzdělání Romů oproti většinovému – majoritnímu obyvatelstvu. Vzdělání přitom patří mezi základní lidská práva a nevztahuje se jen na vědění a poznávání, ale i na osvojování si sociálních a dalších dovedností.

Důležitým vývojovým mezníkem v životě každého člověka je vstup do školy. Škola klade na dítě nové a nové požadavky v oblasti sebeobsluhy, samostatnosti, zapojení se do kolektivu, udržení pozornosti, respektování autority a mnohé další.

To vše znamená velkou zátěž pro všechny zúčastněné bez rozdílu. Romské dítě se navíc musí potýkat s odlišností jazyka, národnostní mentality, kulturních a sociálních tradic, ale i vztahem rodičů a celého „menšinového“ etnika.

Cílem závěrečné práce je prezentace a autentičnost názorů na připravenost romského dítěte na školní docházku, a tím i přínos zřizování přípravných ročníků.

Pro splnění cíle byly stanoveny úkoly:

1. Jaký názor a zkušenosti mají učitelé na práci s dětmi v přípravných třídách
2. Jaký názor a zkušenosti se zřizováním přípravných tříd mají ředitelé základních škol různých typů (sídlištní, vesnické, malotřídní)

Předkládaná zjištění se opírají o konkrétní šetření, která byla provedena v mosteckých základních školách v průběhu školních let 2015-2016.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Romové

V poslední době se vztahy mezi majoritní společností a romskou komunitou přiosťují. Většina má romskou populaci spojenou s nicneděláním, postáváním po úřadech, čekáním na „podpory“ a příspěvky sociálního zabezpečení. Sami Romové rádi zdůrazňují především svůj tradiční smysl pro pospolitost, jímž se od majority odlišují. Vyznačují se také citovou spontánností, živým temperamentem, schopností bezstarostně se radovat. K tomu všemu se hlásí, vidí sami sebe jako upřímné a věrné, družné, mimořádně solidární s příslušníky vlastní rodiny a rodu, svobodmilovné, laskavé k dětem.¹

A právě u jejich vztahu k dětem bychom měli začínat.

1.1. Znamky sociálního systému Romů

Zabývat se historií Romů je téma velice obšírné. Mohli bychom začít jejich odchodem z Indie v době mezi 9. a 10. stoletím anebo historií novější z let 50. či 60.

V současnosti je na trhu i dostatek literatury zabývající se nejen historií, ale popisem života a problémů týkajících se současného života Romů. Jsou to například tituly Ctibora Nečase, Evy Davidové, Pavla Říčana, Evy Šotolové, Jany Horvátové, Pavla Navrátila a dalších

Romský systém má v každém koutku světa jinou podobu. Snad jenom vzdáleně bychom mohli říct, že se mu podobají např. systémy amerických Indiánů, arabských či afrických kočovníků.

---

¹ ŘÍČAN. P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál, 1998, s. 33.

Přehled charakteristických znaků systému dle Pekárka:

- **Rod**

Pro Roma má velkou cenu. Lidé jsou k sobě připoutáni velice pevně. Tato vzájemná vazba nemá v historii lidstva obdobu.

- **Společné rozhodování**

Rozhodnutí jedince může být vždy zvráceno „radou moudrých“. Rozhodnutí jedince podléhá kolektivnímu posouzení.

- **Vyhoštění z rodu je největší trest**

U Romů se vyhoštění rovná rozsudku smrti. Vyhoštěného se všichni zřeknou, a nikdo s ním nesmí hovořit.

- **Neschopnost být sám**

Pro Romy jsou rodina a rod jako takový největšími hodnotami.

- **Čas je minulost a přítomnost**

O současnosti se mezi Romy nehovoří, ta se prostě žije. O minulosti se vypráví jako o přítomnu, např. o zemřelém, který již nežije, 15 let hovoří, jako kdyby ho viděli a hovořili s ním včera.

- **Budoucnost neexistuje**

Toto je výrazný fenomén, který je pro toto etnikum typický, pohled do budoucna je velice výrazně potlačen.

- **Čas se odvozuje od významných událostí**

Velice dlouho si pamatují, co kdy oslavovali. Ať již jde o narození, svatbu či pohřeb.

- **Změna zvyšuje naději na přežití**

Proto často měnili místo svého pobytu – kočovali.

Všechny tyto informace týkající se Romské komunity se opírají o sekundární analýzy a porovnávání. Jsou to informace ověřené dlouhou praxí.²

---

² PEKÁREK, P. *Aktuální stav Romské komunity v ČR*. Seminář k posuzování školní zralosti Romských dětí. Praha: IPPP ČR, 1998, s. 2-8.

1.2. Romská rodina

Romští rodiče mají své děti velice rádi. Dodnes má větší počet dětí, v rodině však často žijí další příbuzní. Rodina se dále vztahuje k rodu a styky rodin v rámci rodu jsou časté.

V tak velkém společenském celku je samozřejmě nutná jistá „hierarchie“ – odtud i nezbytná úcta ke starším. Vztahy jsou sice přesně hierarchizovány, podle nich se projevuje úcta, ale na druhou stranu slovo každého, i malého dítěte, má stejnou váhu. Děti jsou tedy vychovány nebát se říci svou myšlenku a nečekat na udělení slova. Romské dítě si ve své rodině nemusí říkat o jídlo, když je na stole, tak si bere, nemusí se dovolovat, když chce jít například na záchod a nemusí děkovat za samozřejmé věci. Když se takto chová ve škole, jeví se jako nevychované a drzé.

1.3. Specifika připravenosti romského dítěte na vzdělání

Každé dítě vyrůstá v určitém prostředí a vlastnosti tohoto prostředí jeho vývoj nějakým způsobem ovlivňují. Využití a rozvoj předpokladů závisí na podnětnosti prostředí, především rodinného, a později i na přístupu školy a učitele.

Když škola postaví romské rodiče před volbu, zda mají být jejich děti ve škole úspěšné, nebo spokojené a šťastné, Romové vždy zvolí to druhé. Úspěšnost ve škole neznamena pro Romy úspěšnost v životě. Často si více cení vzdělání romské – úctu ke starším, dodržování nepsaných pravidel.

Velmi málo romských dětí prochází mateřskou školou a výchova v romské rodině pro přípravu na školní práci nestačí. Dítě zřídka získává zkušenost s knížkou, hračkami, tužkou a papírem (mnohem spíše s televizí a videem).

1.4. Jazyková výchova v rodině

Dobře známým problémem romských dětí v české škole je jazyková bariéra. Jazyková výchova v romských rodinách probíhá jinak. O kojence se romské matky starají s velkou láskou a něhou – kolik je to dotyků a pohlazení, mazlení a péče o fyzické blaho. Množství dotyků slouží ke komunikaci, kde netřeba slov. Matka má s malým dítětem velice pevnou vazbu, je s ním jednotná. Když se narodí další dítě, přebírá péči o první starší sourozenec.

Nikoho nepřekvapí, že dítě začíná mluvit později. Romská matka svému dítěti rozumí i beze slov.

Slova, která se děti učí, jsou stále přesnější, jednoznačnější, vymezenější a obsahově chudší. Mezi slovy ustavují hierarchie, stupně, vztahy.

Nedostatkem romského dítěte není neznalost „vyučovacího jazyka“, romské šestileté dítě nezná žádný jazyk na takové úrovni, aby v něm mohlo být vyučováno. Slovní zásoba je malá, slova jsou mnohoznačná, obecná, široká, pojmy jsou nepřesné, nevydefinované.

Jazyková výchova, tak jak se odehrává v romské rodině, je nevhodná pouze pro potřebu našich škol. Pro život v romské komunitě je naprosto vyhovující.

1.5 Největší problémy na počátku vzdělávání

Velkým handicapem romských dětí bývá nezvyk komunikovat s dospělým, např. položit mu otázku. Děti bývají nesamostatné, osobnostně nezralé. Nejsou zvyklé řešit úkoly a rozhodovat individuálně.

Romské děti bývají živější, temperamentnější, hůře se ukáznou, vykřikují atd. Také se hůře soustřeďují: mívají slabou úmyslnou pozornost. Potřebují častější přestávky, při nichž si mohou zacvičit, zakřičet či zazpívat. Při výuce jim vyhovuje dramatizace a technika hraní rolí.

Učitelé i dobrovolní pracovníci pečující o romské děti referují, že jsou bezprostřední, hlučné, hravé, mazlivé a přítulné. Stejně jako u rodičů, i u dětí

rozhoduje důvěra, kterou lze získat především vytvořením bezpečného prostředí. Dítě musí také cítit osobní zájem a citovou blízkost.

Navštěvuje-li romské dítě mateřskou školu, zlepší se zcela určitě jeho komunikace, zmírní se jazyková bariéra, často si osvojí chybějící hygienické návyky, naučí se listovat v knížkách, kreslit i malovat.

Vzhledem k tomu, že mateřskou školu navštěvuje jen mizivé procento romských dětí, zřizují se a využívají v regionech s větším počtem Romů již zmiňované přípravné, tzv. nulté ročníky.³

1.6 Řešení neúspěšnosti romských dětí

Řešení školní neúspěšnosti romských žáků je jedním z prvořadých úkolů, kterým se MŠMT ČR zabývá. Zřizování přípravných tříd do vzdělávacího procesu přispívá k úspěšnějšímu absolvování základních škol žáků jazykově a sociokulturně znevýhodněných. První přípravné třídy byly v Mostě zřízeny ve školním roce 1992/1993.⁴

Analýza odhalila zápory vyplývající z nepřipravenosti dětí ke vstupu do školy:

- snížené sebevědomí a schopnost se realizovat
- lhostejný či záporný postoj ke vzdělání ze strany žáků i rodičů
- nárůst kázeňských problémů a postupně i kriminality
- s přibývajícím věkem nárůst neomluvené absence
- absence kladných vzorů
- nezájem pokračovat v dalším vzdělávání
- nedostatky v zapojení se do života (narušení kontinuity životní dráhy)⁵

---

³ ŘÍČAN. P. Moderní vyučování. *S Romy žít budeme – jde o to, jak*. 1998, č. 6, s. 4-6.

⁴ ŠOTOLOVÁ. E. Pedagogika. *Vzdělávání Romů*. Praha: Grada, 2001, s. 44.

⁵ PLUTINSKÁ. E. *Projekt multikulturní výchovy*. Most: 5. ZŠ, 1993, s. 3.

2. Školní připravenost

2.1 Psychologické hledisko

Psychologové definují školní zralost jako způsobilost dítěte absolvovat školní vyučování. K určení samotné školní zralosti je zapotřebí dosažení určité úrovně řeči, myšlenkových operací, pozornosti, soustředěnosti, i sociálních dovedností. Upozorňují také, že předčasné zařazení dítěte může způsobit ztrátu sebedůvěry, neurotizaci či regresi.

Školní zralost zahrnuje tři složky: zralost fyzickou, psychickou, sociální a emocionální. Vývoj fyzický a psychický však není zcela paralelní. Je nesporné, že fyzická kondice dítěte hraje jistou roli při zahájení školní docházky (např. dítě lépe snáší únavu, tělesnou zátěž, která je na něj ve školním vyučování kladena), ale ne dominantní.

2.2 Pedagogické hledisko

Pedagogové tento termín používají k vystižení určité úrovně vědomostí, dovedností a návyků, které by mělo dítě před vstupem do základní školy ovládat. U každého dítěte se při vstupu do školy předpokládá určitá úroveň rozvoje po stránce poznávací, emocionální a sociální, jejíž dosažení připravenost pro školu vyjadřuje.

Tento pojem prošel kritickým hodnocením ze strany psychologů, kteří jej chápali převážně v užším pojetí (příprava na školu v podobě speciálních činností), ale i nadále jej někteří současní vědci publikují v odborné psychologické literatuře.

Školní připravenost je chápána jako aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech jeho oblastech s přihlédnutím k vnitřním vývojovým předpokladům i vnějším výchovným podmínkám. Konkrétně zahrnuje psychickou vyspělost (tzn. rozumovou, sociální, emoční a pracovní, jazykovou, motorickou, atd..) podmíněnou biologickým zráním organismu a vlivy prostředí.

2.3 Školní připravenost a zralost

Úspěch dítěte na počátku školní docházky se školní připraveností a zralostí velice souvisí. Při posuzování školní připravenosti, zralosti se posuzuje i celková způsobilost dítěte. Školní připravenost představuje souhrn všech výchovných vlivů působících na předškoláka, celý způsob výchovy. Při jejím posuzování je samozřejmostí spolupráce psychologa, dětského lékaře a dle potřeby i dalších odborníků, neméně důležitá je i účast pedagoga. Způsobilost ke školní docházce znamená spojení školní zralosti a školní připravenosti. Jedná se vlastně o souhrn obou předcházejících činitelů, biologických i sociálních.

2.3.1 Zralost

1. „V mediálním smyslu stav lidského organismu odpovídající normě v příslušném vývojovém stadiu. Příklad: nezralé dítě je dítě narozené v 37. gestačním týdnu nebo ještě dříve, které je po strukturní a funkční stránce nedostatečně vyvinuté.

2. V psychosociálním smyslu stav vývoje osobnosti, který odpovídá statistické normě a umožňuje relativní samostatnost jedince při učení, poznávání a zastávání příslušné sociální role.“⁶

Termín „zralost“ bývá spojován se spontánním vývojem, biologickým zráním příslušných struktur a funkcí. Vývoj vždy probíhá v interakci s vnějším prostředím, se záměrným ovlivňováním i podněcováním v prostředí, v němž dítě vyrůstá.⁷

2.3.2 Školní zralost

„Stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou, sociální způsobilost začít školní docházku a zvládnout požadavky školní výuky“.

„U nás se zjišťuje orientačně při zápisu do první třídy, v případě pochybností psychodiagnostickými metodami v pedagogicko-psychologických poradnách.

⁶ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995, s. 286.

⁷ ŘÍČAN, P., VÁGNEROVÁ, M. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Avicenum, 1991, s. 209.

*Na základě výsledků vyšetření nebo na žádost rodičů lze začátek školní docházky odložit, ve výjimečných případech uspišit.*⁸

Šturma uvádí, že školní zralost znamená dosažení rakového stupně vývoje, který umožňuje dítěti si se zdarem osvojit školní znalosti a dovednosti.⁹

Jak napsal Kábele je „*Školní zralost dítěte zn. stupeň vývoje jeho tělesných a duševních funkcí, které se mohou u dítěte s nezrálým nervovým systémem vyvíjet více či méně opožděně*“.¹⁰

S odvoláním na Komenského pokládá Langmeier školní zralost za dosažení takového stavu „*somato - psychického vývoje dítěte, který je výsledkem vývoje celé předchozí etapy, je vymezen přiměřenou výkonností, přizpůsobivostí a subjektivním pocitem štěstím dítěte a je zároveň předpokladem pro plnění nových úkolů a nároků*“.¹¹

„*Školní zralostí rozumí Trpišovská a Heřmanová dosažení takového stupně vývoje, aby dítě bylo schopno účastnit se školního vyučování*“.¹²

Všichni uvedení autoři se shodují v tom, že dítě musí být pro školu připravené po stránce tělesné, psychické, sociální i pracovní. Jen tak může úspěšně nárokům školy vyhovět.

---

⁸ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995, s. 286.

⁹ ŘÍČAN, P., VÁGNEROVÁ, M. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Avicenum, 1991, s. 121.

¹⁰ EDELSBERGER, L., KÁBELE, F. *Speciální pedagogika pro učitele I. stupně základní školy*. Praha: SPN, 1998.

¹¹ ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. A KOL. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada, 1997, s. 22.

¹² TRPIŠOVSKÁ, D., HEŘMANOVÁ, V. *Vývojová psychologie*. Ústí nad Labem: PF UJEP, 1993, s. 41.

2.4 Znaky školní zralosti

Základní předpoklady pro zdravý vývoj dítěte jsou různorodé. Jsou to dispozice dítěte samotného po stránce tělesné i duševní, vlivy zevní, které na něj působí kladně nebo záporně a sociální prostředí, ve kterém dítě žije.¹³

2.4.1 Tělesný vývoj a zdravotní stav

Hledisko duševního vývoje a tělesného stavu na jedné straně a psychická a sociální vyspělost na straně druhé nemusí být v jednotlivých případech v souladu: známe děti tělesně zdatné, ale psychicky či sociálně zřetelně nezralé, a naproti tomu děti drobné, tělesně vyhlížející jako mladším avšak pro školu vyspělé.

Statisticky je ověřeno, že školní prospěch ani přizpůsobení školnímu prostředí nesouvisí významně s tělesnou výškou, ani s kostním věkem či věkem růstovým.¹⁴

Podle Trpišovské, je tělesná zralost zjišťována různými postupy, např.:

- a) Filipínskou míru - dítě si má pravou rukou dosáhnout při vzpřímeném držení hlavy na okraj levého boltce.
- b) Růstový věk - Kapalínův index výšky v relaci ke hmotnosti. Průměrná výška šestiletého dítěte je 120 cm a váha 20 kg. Růstový věk pak zjistíme výpočtem $120:20 = 6$ let. Výrazně zralejší bývají děti, které při předškolní prohlídce dosahují růstový věk 7 let a výše. Mnohdy se vyhodnocuje také věk kostní (zjištění osifikace zápěstních kůstek, výšky, trvalé dentice apod.).
- c) Hodnocení záznamů elektroencefalogramu, t.j. záznamu elektrických potenciálů činnosti mozkových vln.¹⁵

---

¹³ TŘESOHLAVÁ, Z., ČERNÁ, M., KŇOURKOVÁ, M. *Dříve než půjde do školy*. Praha: Avicenum, 1990, s. 14.

¹⁴ ŘÍČAN, P., VÁGNEROVÁ, M. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Avicenum, 1991, s. 122.

¹⁵ TRPIŠOVSKÁ, D. A KOL. *Psychologická diagnostika pro učitele*. Ústí nad Labem: PF UJEP, 1997, s. 39.

2.4.2 Psychická zralost -zralost poznávacích a rozumových funkcí a schopností

Psychická zralost v sobě zahrnuje několik faktorů. Celý proces lze zachytit ve vývoji vnímání i myšlení.

Vnímání dítěte je přesnější. Dítě je schopno z vnímaného celku vyčleňovat části a původní celek z nich opět složit. Což je – pokud jde o sluchové a zrakové vnímání – předpokladem úspěšné výuky čtení a psaní.

Tento vývoj pozorujeme také v kresbě. *Kresba* dítěte již věrněji odráží skutečnost. Dítě je schopno obkreslit jednodušší předlohu. Od analytické kresby přechází pozvolna k syntetickému znázornění postav a dalších objektů, dle ucelené představy, která je dokladem zásadní kvalitativní proměny dětského pojmání světa.

Rozumové poznávání se začíná opírat o analytické myšlení, jež dítěti umožňuje orientovat se lépe v okolním světě, v tvarech, kresbách a dějích. Začíná chápat vztahy a souvislosti. Paměť se stává trvalejší a záměrnější. I když dosud je spíše mechanické než logické.

Dítě opouštějící předškolní věk překonává dětský egocentrismus, vstupuje pozvolna do období realismu. Plynulý postup zachycujeme ve vývoji *řeči*. Řeč vyspívá i do správné výslovnosti. Případná patlavost by měla být překonána či napravena dle možností ještě před vstupem do školy.

V motorice dospívá dítě k ukázněnější pohybové aktivitě. Po určitou dobu je schopno své motorické chování ovládnout, kontrolovat, posedět klidně.

2.4.3. Pracovní vyspělost

Školsky zralé dítě už dovede dobře rozlišit hru od povinnosti a zadaný úkol se snaží splnit a dokončit, a to i tehdy, objeví-li se překážky. Důležitá je zde schopnost sebeřízení. K pracovní zralosti patří i odpovídající psychomotorické tempo.

2.4.4. Citová a sociální zralost

Zdar ve škole předpokládá značnou emocionální stabilitu, odolnost k frustracím a schopnost přijmout i případný neúspěch. Strach, obavy, napětí a tréma svazují výkonnost. K citové zralosti patří i zralost sociální. Pro školu způsobilé dítě má být natolik samostatné, aby bylo schopno zůstat delší čas mimo rodinu. Podmínkou adaptace je i schopnost dítěte začlenit se do skupiny vrstevníků, schopnost umět se podřídit autoritě učitele i většině. Učí se také vzájemné pomoci a spolupráci.

2.4.5. Věk dítěte

U nás je právě věk prvním a rozhodujícím kritériem. Do školy jsou v lednu zapsány všechny děti, které k 31. srpnu dovrší 6 let věku.

Přijetí předchází zápis do základní školy. Školní zápis je opatřením preventivním. Má zabránit dětem pro školu nezralým v předčasném nástupu školní docházky.

Díky tomu, že byl některým dětem doporučen odklad školní docházky, setkávají se pak v 1. třídě děti různého věku.

2.4.6. Školní nezralost

Za nezralé můžeme označit děti trpící dílčím oslabením ve vývoji některých psychických funkcí a schopností, přičemž jejich celková rozumová úroveň odpovídá širší normě.

Do skupiny nezralých lze zahrnout mnohé děti příliš neklidné či nápadně utlumené, překotné, impulsivní či zase velmi těžkopádné, děti neobratné, nesoustředěné, odbíhající od úkolu ke hře, infantilní, závislé, nesamostatné, příliš bázlivé, ale stejně tak i prudké, výbušné, špatně navazující kontakt s učitelem i děti příliš stažené do sebe. Všechny tyto děti potřebují zaměřenou pozornost, jež by objasnila příčiny problému, porozumění a pomoc.¹⁶

---

¹⁶ ŘÍČAN. P., KREJČÍŘOVÁ. D. A KOL. *Dětská klinická psychologie*. Praha, Avicenum, 1995, s. 209-216.

2.4.7. Odklad školní docházky

V souladu se školským zákonem mohou rodiče požádat ředitele školy, do které už je dítě zapsáno, o odklad školní docházky o 1 rok. Ve výjimečných případech lze požádat ještě o druhý odklad školní docházky.

Svou žádost rodiče dokládají odborným nálezem (důležité bývá, v případech nezralosti sociální a psychické, stanovisko psychologa, pediatra či dalšího potřebného odborníka).

Tato opatření mají smysl tehdy, když se podaří pro dítě vypracovat a uskutečňovat zaměřený výchovný, popř. terapeutický program a péče, připravený individuálně s ohledem na jeho potíže.¹⁷

Šauerová uvádí, že „*Ve srovnání s dobou před rokem 1989, kdy byly odklady školní zralosti limitovány směrovými čísly, jsou dnes doporučovány všem dětem, pokud rodiče o tuto variantu požádají.*“¹⁸

Kondáš doporučuje zjišťování školní zralosti spíše s perspektivou včasné intervence než uváděných odkladů školní docházky. Intervenční programy lze vypracovávat na základě výsledků dítěte.

Pozorovací schéma – posuzování školní způsobilosti:

- řeč: výslovnost, komunikace, reprodukce obsahu, vyjadřovací schopnosti;
- činnost a hra: vztah k nim a zájem o ně, osvojování nové činnosti;
- motorika: ovládání pohybové aktivity, zručnost, obratnost;
- grafomotorika;
- sociabilita;
- zvládnutí prvků sebeobsluhy;
- emocionalita;
- chování: samostatnost, aktivita, hravost, disciplinovanost, přizpůsobivost.

Pro každou oblast jsou vypracovány charakteristiky, které pedagog zatrhává a poté vyhodnocuje.¹⁹

---

¹⁷ JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. Praha: D & H, 1998, s. 3.

¹⁸ ŠAUEROVÁ, M. „*Varovné signály*“ v *diagnostice školní zralosti*. Praha: PF UK, 1996, s. 88.

3. Výchova a vzdělání romského dítěte

Romové si vzdělání cení mnohem méně než „gádžové“. Proto dítě často vynechá školu z malicherných důvodů, např. prostě proto, že se mu nechce.

Ve vzdělání svých dětí vidí Romové dokonce nebezpečí – mohlo by jim dítě odcizit. Pro zlepšení vzájemných vztahů je důležité budování vztahu mezi školou a celou místní romskou komunitou.

Již při zápisu je třeba věnovat romským rodičům vlídnou, trpělivou, ujišťující pozornost, poté udržovat kontakt po celou dobu školní docházky dítěte.

Komunikace má být především pozitivní. Pochválíme na projevech dítěte vše, co pochválit lze. Oceníme snahu rodičů, uznáme jejich těžkosti. Nezbytné výtky sdělíme věcně a šetrně, ne karatelsky. Jednáme především s matkami, kterým je výchova dětí bližší a jež jsou v tradiční romské rodině silně podřízeny mužům. Pokud jde o závažné rozhodování, je ovšem právě proto třeba respektovat především autoritu romského otce.

Avšak pozor: Vstřícnost neznamena měkkost nebo ústupnost na nepravém místě, podléhání nátlaku, když romští rodiče vymáhají neoprávněné výhody.

3.1. Vstup dítěte do školy

Jedním z klíčových momentů v životě dítěte je i dobrý start „školní start“.

„Na dobrém počátku všechno záleží“

Tato Komenského slova můžeme vztáhnout i na začátek školní docházky. Vstup do školy představuje nejen nový dlouhodobý vývojový úkol, ale i nárok a zátěž.²⁰

Nastoupí-li dítě do školy nepřipravené, vytvoří se u „prvňáčka“ odpor ke škole hned na začátku školní docházky.

Úspěšný nástup dítěte do 1. třídy a zvládnutí učiva žádá připravenost dítěte.

Nástup do prvního ročníku je v životě romského dítěte nesmírně významným okamžikem, kdy se rozhoduje o mnohém.

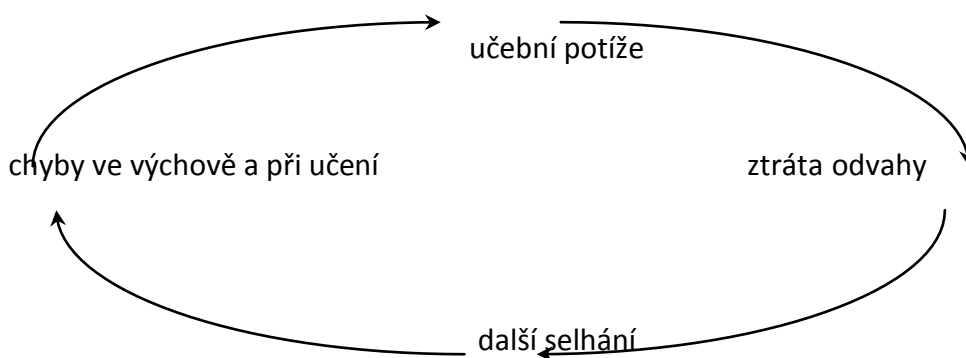
---

¹⁹ ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001, s. 112.

²⁰ ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Avicenum, 1995, s. 209.

Romské děti přicházejí do školy ve většině případů nepřípravené. Vyplývá to z jejich odlišného smýšlení. Romové nepřikládají vzdělání prioritní význam.

Většina dětí přicházela do školy nepřípravená, bez základních hygienických, kulturních a společenských schopností. A tak se u nich hned na počátku školní docházky vytvořil „**dábelský kruh selhávání**“²¹

Etnická odlišnost, rozdílná výchova a celkový vztah ke vzdělávání způsobily neúspěch ve škole. Dítě dostalo strach, přestalo si věřit, ztrácelo sebevědomí, bylo vyplašené, úzkostné, nesoustředěné, roztěkané a další selhávání následovalo.

To potvrzuje i svědectví DEMETERA. Napětí se přenáší i do školy:
*„Málokteré romské dítě ve škole obstojí. Doma je hodné, ve škole je zlé. Cítí se tam jako u macechy. Je neustále ve střehu. Neustále čeká, že zase odněkud přiletí pokárání. Brání se předem. Tluče kolem sebe.“*²²

Pedagogové, odborníci hledali preventivní opatření a způsoby, jak předejít vytvoření negativního vztahu ke škole. Pro děti ze sociálně nepodnětného prostředí a pro romskou populaci našli jednu z cest, která spočívá ve zřizování přípravných tříd.

²¹ KELLER. G., THEWALTOVÁ. B. *Jdeme do školy*. Jak mohu pomoci našemu školákovi. Praha: Nový život, 1994, s. 6.

²² ŘÍČAN. P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Praha: Portál, 1998, s. 62.

3.1.1. Vzdělávací předpoklady romských dětí

Častým a velmi závažným handicapem je nevyhovující bydlení a životospráva romské rodiny. Dítě bývá nuceno trávit čas v přeplněných, vlhkých, nevětraných místnostech; stravu mívá nevhodnou a nepravidelnou; nepravidelný bývá i jeho spánek. To zhoršuje jak duševní kondici, tak zdravotní stav.

Pro psychology zjišťující školní zralost, resp. připravenost romských dětí je velkým problémem, jakou metodiku zvolit.

3.1.2. Diagnostika školní zralosti

Diagnostikování romského dítěte je velice komplikovaná a diskutabilní. Dosud nebyly sestaveny specifické, romským dětem odpovídající testy. Romské děti selhávají v testech měřících logickou inteligenci, prostorovou představivost i kombinační schopnosti. Klademe si otázku „Proč?“

Tyto schopnosti nejsou a ani nebyly v romských pospolitostech rozvíjeny, trénovány, nebyly účelné ani prospěšné.

Z hlediska sociální inteligence nebyly „inteligentní“.

Klíma rozlišuje u romských dětí dvě polohy inteligence:

- a) inteligenci školní
- b) inteligenci pro život

V inteligenci pro život dosahují Romové, jak je již známo, dobrých výsledků. Dovedou se „pružně“ chovat např. v obchodování, vekslování. V této oblasti jsou vždy o krok před státní správou. Jsou tedy inteligentnější v sociálním, praktickém slova smyslu.

Proto, je zde doporučována, při zjišťování osobnostních charakteristik velká opatrnost. Zejména pak s ohledem na jiné, vývojové a kulturní podmínky.

Vyhýbat se diagnózám doporučuje Klíma. Uvádí, že „Minimálně je např. k vidění romské dítě s neurotickými rysy, právě pro jejich způsoby prožívání (nejsou pod tlakem termínů, úkolů, neplánují, žijí okamžikem atd.).

Dále je problémem např. pojem psychopatie, který je výrazně vázán na společenské normy. Chování je v jedné zemi mimo sociální normu (a tedy psychopatické), může být zcela v normě ve společnosti jiné. A rozdíly mezi normami evropskými a asijskými mohou být značné²³

Problém použitelnosti běžných testových metod při posuzování připravenosti romského dítěte leží hlouběji než pouze v jazykové bariéře. Nalézají se na úrovni chápání a řešení problémů.

V předkládaných testech mají Romové řešit úkoly, ve kterých nebyli nikdy trénováni. Jsou to řešení spočívající v myšlenkových operacích – analýze, syntéze, na prostorové orientaci, kombinaci atd. = tedy řešení poměrně teoretická.

Jejich myšlení je výrazně názorně konkrétní i podle Ferenčíka. *„Myšlení je málo analytické, vysoce celostní, zaměřené na bezprostřední řešení problémů. V mnoha směrech má tento styl myšlení svoje přednosti, ale při řešení problémů, jaké jsou a jak je preferuje naše kultura, znamená zcela jistě handicap.“*²⁴

To je největší slabinou romských dětí.

Jako kuriózní zkušenost Ferenčík uvádí příklad, kdy měly cikánské děti výrazné potíže v úlohách testu aritmetika (sčítání dvou a dvou kuliček či oříšků (Daleko lépe obstály, když kuličky či oříšky nahradily koruny. Tím se psychologové jejich „mentalitě“ přiblížili, a právě toto je pro objektivní vyšetření nesmírně důležité. Zásadní otázkou však zůstává: „Co je cílem diagnostiky školní zralosti?

Touhou je snaha vyměnit současnou praxi směřující k pouhému konstatování výsledků, za činnost aktivní – zaměřenou na konkrétní problémovou oblast dítěte, na preventivní cvičení. Cílem je přesunutí těžiště zájmu na vyhledávání preventivních opatření, která předcházejí negativním zkušenostem dětí.

---

²³ KLÍMA, P. Výchovné poradenství. *Psychologické vyšetření romského dítěte v poradenském systému*. Praha: IPPP ČR, 1997, č. 12, s. 6.

²⁴ ŘÍČAN, P., VÁGNEROVÁ, M. A KOL. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Avicenum, 1991, s. 278.

3.1.3 Přípravné třídy

Od samého počátku je jejich nejdůležitějším úkolem zapojení dítěte do širšího sociálního prostředí. Dítě je zde připravováno navazovat vztahy mimo rodinu. Může zde získávat to, co v rodině nemá. Může zde realizovat svůj hlavní zájem – aktivní a iniciativní prosazení se ve skupině vrstevníků.

Na začátku každého školního roku je nutné začít se vštěpováním a prohlubováním hygienických návyků a přizpůsobování se kolektivu. K tomu je potřeba velké trpělivosti. Jen pomalu lze přecházet k didaktickým a konstruktivním hrám, při kterých děti hravou formou lépe chápou a zvládají dané úkoly. Při tom všem je velice důležitá radostná atmosféra, aby každé dítě odcházelo domů s pocitem uspokojení a těšilo se na příští den.

Jako nevýhodu spatřujeme to, že docházka do přípravné třídy nebyla dosud povinná. Romským rodičům stále chybí důslednost a trpělivost, stále přetrvává to, že žijí přítomností. V první polovině roku je tak docházka do přípravné třídy dobrá, ale od druhé poloviny přibývá dětí s docházkou nepravidelnou.

Výborně zde pracují sociální pracovníce i romské asistentky, které pravidelně rodiny budoucích školáků navštěvují.

3.1.4 O učitelích romských dětí

Výchovně vzdělávací práce učitelky v přípravné třídě vyžaduje učitelku s bohatou škálou kladných vlastností. Především musí být zkušeným pedagogem, vzdělaným psychologem, všestranným odborníkem, který se neustále vzdělává.

Ale co je nejdůležitější, učitelka musí být trpělivá a obětavá, pohodová a vynalézavá, neboť pracuje s dětmi z nejrůznějšího rodinného prostředí, s nejrozmanitějšími schopnostmi i možnostmi.

Být učitelem romského dítěte vyžaduje být člověkem tvůrčím, seznámeným s historií i kulturou svých svěřenců. S přístupem k žákovi trpělivým, vyrovnaným, pružným.

Nejdůležitější je vztah k dítěti, zájem o jeho individualitu i jeho rodinné zázemí. Základním vztahem učitele k žákovi má být empatie, tj. schopnost vcítění se do „já“ dítěte, do jeho potřeb, emocí, životních situací.

„Pro zlepšení vzájemných vztahů je pro Říčana důležité budování vztahu mezi školou i celou místní komunitou. Již při zápisu je třeba věnovat romským rodičům vlídnou, trpělivou, ujišťující pozornost a poté udržovat kontakt po celou dobu školní docházky dítěte. Najde-li se čas, je třeba sebrat odvalu i k návštěvě rodiny v jejím bytě. Na druhé straně by měli být rodiče vítáni ve škole. Komunikace má být především pozitivní.“²⁵

---

²⁵ ŘÍČAN, P. *Romské dítě v české škole*. Moderní vyučování. Praha: Portál, 1998, ročník 4., č. 6, s 4.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

V teoretické části závěrečné práce uvádím důležité faktory související s problematikou připravenosti romského dítěte na školní docházku. Vše jsem zpracovala na základě prostudované literatury, jejíž seznam uvádím v samotném závěru práce.

1. Cíl šetření

Cílem šetření je posoudit přínos přípravných ročníků z pohledu pedagogů a ředitelů škol.

Poznatky z teoretické části práce mi umožnily formulovat předpoklady k následujícím úkolům:

1.1 Výzkumné otázky, předpoklady

Předpoklad č. 1:

Předpokládám, že většina respondentů potvrdí smysluplnost zřizování přípravných tříd.

Otázka č. 1:

Jaké zkušenosti mají pedagogové se vzděláváním romských dětí v přípravných třídách?

Otázka č. 2:

Jaké jsou nejdůležitější úkoly pro ředitele škol při zřizování přípravných tříd?

1.2. Popis výzkumného vzorku

Charakteristika zkoumaného vzorku

Šetření bylo prováděno v Základních školách bývalého okresu Most, kdy město Most zřizuje 11 základních škol - sídlištních, z nichž v osmi pracuje devět přípravných tříd. Přípravné třídy zřizují i okolní obce -Obrnice, Bečov, Braňany, Lom a Litvínov. Rozhodnutí krajského úřadu je v platnosti od 1. září 2015 do 30. června 2016 s tím, že magistrát bude moci na jaře opět požádat o jeho prodloužení. Osloveny byly všechny zmiňované školy včetně ředitelů.

Výzkumný vzorek A – pedagogové přípravných tříd – počet 14

Výzkumný vzorek B- ředitelé základních škol zřizující přípravné třídy 12

1.3 Metoda individuálních rozhovorů

Obsahem rozhovorů jsou otázky, které stejně jako v dotazníku mohou být uzavřené, polouzavřené a otevřené, a odpovědi. Užíváme je tam, kde hledáme bezprostřední, osobní a mnohdy i důvěrné odpovědi.

Touto metodou jsem chtěla zjistit, jaký názor na zřizování přípravných tříd a jejich smysluplnost pro úspěšné zvládnání školních povinností mají pedagogové a ředitelé škol, které je zřizují. Co vše ovlivňuje úspěšnost a s tím související připravenost, zda je v průběhu školní docházky mezi dětmi, které se na školu připravovaly v přípravné třídě a dětmi, které do školy přišly z domova velký rozdíl.

Na počátku rozhovoru jsem zařadila věk, pohlaví a délku praxe jednotlivých učitelů. Jednotlivé odpovědi vyučujících na připravené otázky jsem písemně zaznamenávala na připravené listy. Statistické zpracování výzkumu je zachyceno v tabulkách.

Ředitelům škol jsem položila otázky vztahující se k samotnému procesu zřizování přípravných tříd.

1.4 Popis šetření

Rozhovory probíhaly v měsíci březnu 2016.

Pracovala jsem s vyučujícími, kteří mohou rozdílnou úroveň připravenosti dětí v průběhu školního roku posoudit.

1.4.1. Pedagogové přípravných tříd – skupina A

Všem dotazovaným pedagogům bylo položeno těchto šest otázek:

1. Jak se zapojují romské děti do kolektivu přípravných tříd?
2. Zvládají děti základní hygienické návyky?
3. Věnují učitelé přípravných tříd dostatek pozornosti všestrannému rozvoji dětí?
4. Projevují se rozdíly v jazykové přípravě, slovní zásobě, komunikativních dovednostech?
5. Projevují rodiče žáků z přípravných tříd větší zájem o spolupráci se školou?
6. Považujete za nezbytné, aby děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí navštěvovaly přípravnou třídu pravidelně?

1.4.2 Ředitelé škol zřizující přípravné třídy – skupina B

1. Co vás přimělo ke zřízení přípravné třídy?
2. Které organizační záležitosti byly nejobtížnější?
3. Jste spokojeni s financováním přípravných tříd?
4. Jak se vám spolupracuje rodiči dětí v přípravné třídě?
5. Máte problém s kapacitním naplněním tříd, sledujete změny v demografii i do budoucna?
6. Pracují v přípravné třídě asistenti pedagoga?

III. VÝSLEDKY

1. Výsledky provedeného šetření – výzkumný vzorek A

V této části úkolu jsem zjišťovala názory učitelů přípravných tříd na přínosnost přípravných ročníků z hlediska snazšího zapojení žáků do vyučovacího procesu.

Využila jsem individuálních rozhovorů a jednotlivé odpovědi zpracovala následujícím způsobem.

Tabulka č. 1 zaznamenává přehled učitelek, které v rozhodném období v třídách vyučovaly. V tabulce jsou seřazené dle délky pedagogické praxe a věku.

Tabulka č. 1: Přehled účastníků individuálního rozhovoru – skupina A

Pořadové číslo	Jméno	Pohlaví	Věk	Praxe
1	J. J.	žena	32	7
2	A. S.	žena	34	12
3	A. N.	žena	35	14
4	M. H.	žena	35	15
5	J. H.	žena	37	15
6	F. P.	žena	38	16
7	L. S.	žena	38	17
8	K. Š.	žena	39	17
9	T. Z.	žena	40	17
10	Z. T.	žena	40	17
11	L. M.	žena	41	17
12	L. H.	žena	45	20
13	L. V.	žena	52	26
14	J. M.	žena	60	34

VYHODNOCENÍ ODPOVĚDÍ:

Otázka č. 1: Jak se zapojují romské děti do kolektivu přípravných tříd?

Všechny dotazované učitelky odpověděly kladně. Došlo zde k 100 % shodě, že zapojení do vyučovacího procesu dětem nečiní potíže.

Z odpovědí některých učitelek:

„Zapojení dětí do kolektivu třídy bylo bezproblémové, výborná byla i příprava na školu a spolupráce s rodiči“.

„Na všech dětech bylo znát, že v prostředí školy je jim dobře.“

Otázka č. 2: Zvládají děti základní hygienické návyky?

Potíže se zvládnutím hygienických návyků pociťuje šest učitelek z celkového počtu. Ostatní rozdíl v nespokojenosti mezi jednotlivými skupinami natolik nepociťují. Nespokojené byly učitelky staršího věku, které tvrdí, že roční předškolní příprava všem dětem ke zvládnutí všech potřebných návyků pro školu nestačí.

Z odpovědí některých učitelek:

„Ne všechny děti mají již plně zažitě všechny hygienické návyky.“ (časté nenošení, zapomínání kapesníku)

„Pro některé děti bylo velkou neznámou mytí pravidelné mytí rukou.“

„Děti neznaly toaletní papír.“

Otázka č. 3: Věnují učitelky přípravných tříd dle Vašeho názoru dostatek pozornosti všestrannému rozvoji dětí?

Zde se opět všechny učitelky shodují na kladném hodnocení. Všechny učitelky z přípravných tříd provádějí velice odborně s dětmi činnosti potřebné pro jejich rovnoměrný rozvoj. Od náprav grafomotorických obtíží, kde dokonce využívají i rodiče až po náročné činnosti zejména v oblasti orientace v prostoru. To je dobré zejména proto, aby si i rodiče navykly s dětmi podle odborných rad pracovat.

Z odpovědí některých učitelek:

„Ano, například práci s tužkou i pastelkou zvládají lépe.“

„Jsou šikovné i v práci s nůžkami, navlékání.“

„Orientace na vlastním těle se od příchodu na začátku roku hodně zlepšila.“

„Lepší je i koncentrace dětí, sebeobsluha, hygiena.“

„podle mě, tady hodně záleží na přístupu a pomoci rodiny.“

Otázka č. 4: Projevují se rozdíly v jazykové přípravě – slovní zásobě, komunikativních dovednostech, apod?

Zde se již názory jednotlivých učitelek poněkud lišily. Čtyři mladší kolegyně odpověděly, že rozdíl ve slovní zásobě je zřejmý, šest souhlasilo s lepším vyjadřováním. Pouze jedna ze starších učitelek se domnívá, že rozdíly nejsou tak podstatné.

Z odpovědí některých učitelek:

„Děti se dobře vyjadřují v jednoduchých větách.“

„Nečiní jim potíže určit hlásku na začátku slova.“

„Několik dětí by nutně potřebovalo logopedickou nápravu (komolí slova, agramatismy).“

„Děti s logopedickými problémy přibývá, mnohým není na začátku docházky vůbec rozumět.“

Otázka č. 5: Projevují rodiče žáků z přípravných tříd větší zájem o spolupráci se školou?

Většinou se všem učitelkám potvrdilo, že děti, které jsou úspěšnější, mají doma větší oporu a jejich rodiče mají také větší zájem o spolupráci se školou.

Z odpovědí učitelek:

„Někteří rodiče ráno doprovází děti v pyžamu, domů nespěchají.“

„Maminkám se u nás líbí, vždy tu zůstávají rády.“

„Zejména zpočátku chtějí rodiče vidět, jak s dětmi pracujeme, jsou nedůvěřiví, jejich přítomnost na počátku tolerujeme.“

Otázka č. 6: Považujete za nezbytné, aby děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí navštěvovaly přípravnou třídu pravidelně?

Všechny dotazované učitelky se 100 % shodly, že pravidelná docházka je pro dobrou připravenost dětí nezbytným předpokladem.

V tomto úkolu jsem zjišťovala názory učitelů prvních tříd na přínosnost přípravných ročníků z hlediska zvládnutí školní docházky.

Výsledky zkoumání ukázaly, že adaptace dětí z přípravných ročníků je bez problémovější. Nedostatky se projevují pouze v oblasti hygieny. Na tyto nedostatky poukázaly učitelky z okolních obcí a školy, jejíž působiště je ve vyloučené lokalitě města.

Všechny dotázané učitelky se shodly na tom, že docházka do přípravných tříd by měla být povinná, zde se můj předpoklad potvrdil, děti z absolvující přípravnou třídu jsou bez problémovější, samostatněji.

2. Výsledky provedeného šetření – výzkumný vzorek B

V této části úkolu jsem zjišťovala názory ředitelů škol, které zřizují přípravné třídy. Dotazy směřovaly k obtížím při zřizování a provozu přípravných ročníků.

Využila jsem individuálních rozhovorů a jednotlivé odpovědi zpracovala následujícím způsobem.

Tabulka č. 1 zaznamenává přehled ředitelů, které v rozhodném období školy řídili. Dva z ředitelů si nenašli bohužel čas na krátký rozhovor, proto uvádím jen výsledky uskutečněných rozhovorů.

Tabulka č. 2: Přehled účastníků individuálního rozhovoru – skupina B

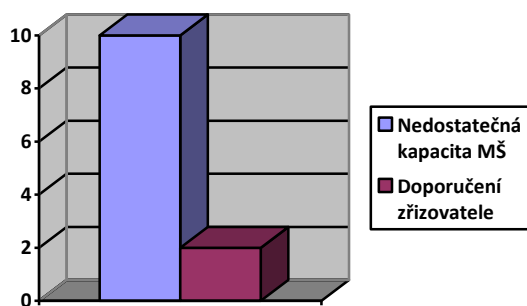
Pořadové číslo	Jméno	Pohlaví	Praxe - roky
1	M. F.	muž	30
2	A. L	žena	35
3	M. K.	žena	27
4	L. H.	žena	30
5	R. Z.	muž	35
6	H. Š.	žena	28
7	D. Š.	žena	36
8	J. K.	žena	25
9	P. T.	žena	32
10	V. S.	žena	35
11	P. K.	muž	35
12	M. K.	žena	28

VYHODNOCENÍ ODPOVĚDÍ:

1. Co vás přimělo ke zřízení přípravné třídy?

Většina ředitelů odpověděla, že hlavním důvodem byla nedostatečná kapacita mateřských škol.

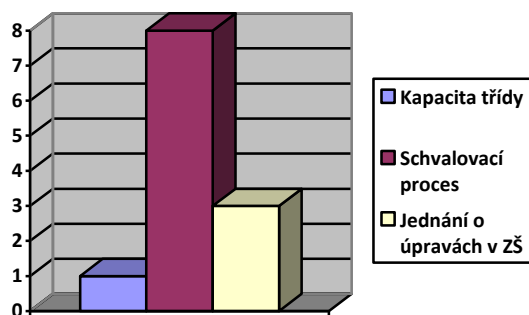
1. Co, vás přimělo ke zřízení přípravné třídy?	
Nedostatečná kapacita MŠ	10
Doporučení zřizovatele	2

2. Které organizační záležitosti byly nejobtížnější?

Jednotliví respondenti se nad odpovědí velice zamýšleli. Velmi stresující bylo pro většinu čekání na schválení od krajského úřadu, pro další to byla jednání se zřizovatelem – stavební úpravy, schvalování kapacity tříd

2. Které organizační záležitosti byly nejobtížnější?	
Kapacita třídy	1
Schvalovací proces	8
Jednání o úpravách v ZŠ	3

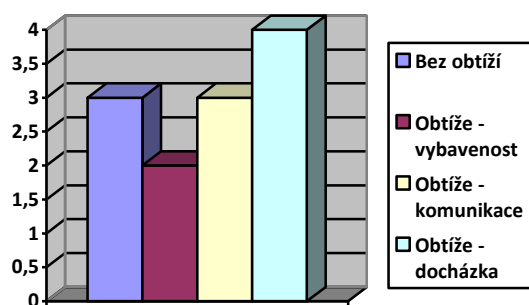
3. Jste spokojeni s financováním přípravných tříd?

Nikdo z dotazovaných neměl s následným financováním tříd obtíže, 100% shoda.

4. Jak se vám spolupracuje rodiči dětí v přípravné třídě?

Zde již odpovědi nebyly tak jednoznačné.

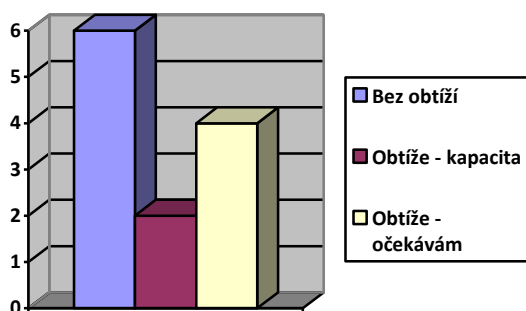
4. Jak se vám spolupracuje rodiči dětí v přípravné třídě?	
Bez obtíží	3
Obtíže - vybavenost	2
Obtíže - komunikace	3
Obtíže - docházka	4

5. Máte problém s kapacitním naplněním tříd, sledujete demografický vývoj?

V současnosti měli obtíže obce mimo město, je řada rodičů, kteří upřednostňují městská zařízení. Do města dojíždějí za prací, proto je pro ně městská škola „pohodlnější“.

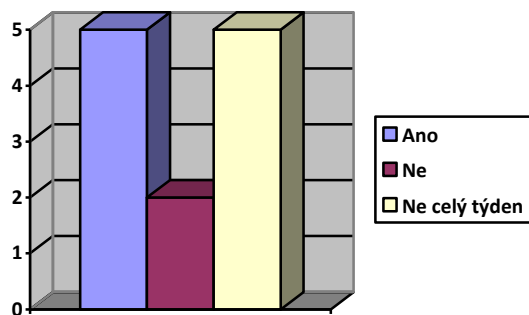
5. Máte problém s kapacitním naplněním tříd, sledujete demografický vývoj?	
Bez obtíží	6
Obtíže - kapacita	2
Obtíže - očekávám	4

6. Pracují v přípravné třídě asistenti pedagoga?

Ve všech školách nepracují, asistenti pedagoga jsou v současnosti velkým problémem. Je obtížné sehnat kvalifikované asistenty, obtíže jsou i s jejich financováním.

6. Pracují v přípravné třídě asistenti pedagoga?	
Ano	5
Ne	2
Ne celý týden	5

3. Výsledky šetření

Předpoklad č. 1:

Předpokládám, že většina pedagogů potvrdí smysluplnost zřizování přípravných tříd. Ano, všichni oslovení vidí smysluplnost své práce v přípravných třídách. Jedním z důležitých a plněných úkolů je dodržování rovného přístupu všech dětí zařazených do přípravných tříd.

Otázka č. 1:

Jaké zkušenosti mají pedagogové se vzděláváním romských dětí v přípravných třídách?

Zkušenosti s romskými dětmi se neliší od ostatních dětí, které přípravku navštěvují. Velmi důležitou roli zde hraje rodinné zázemí, přístup rodičů ke vzdělávání.

Otázka č. 2:

Jaké jsou nejdůležitější úkoly pro ředitele škol při zřizování přípravných tříd?

Jako nejdůležitější vidí ředitelé podporu účasti asistentů pedagoga, kteří jsou v počátečním vzdělávání v přípravných třídách opravdu potřební.

..

IV. ZÁVĚR

Ve své závěrečné práci jsem se zaměřila na problematiku připravenosti romského dítěte na školní docházku. Tato problematika je velmi rozsáhlá, svá šetření jsem zaměřila na autentické záznamy zkušeností pedagogů – ředitelů a samotných učitelů přípravných tříd.

V teoretické části závěrečné práce předkládám celou škálu činitelů, které mají vliv na rozvoj předškolních dětí.

V části výzkumné jsem podrobně prozkoumala jeden z faktorů, kterým se MŠMT ČR snaží ovlivnit nepříznivý stav v připravenosti dětí ze znevýhodněného sociokulturního prostředí na školu. To je – přínosnost přípravných tříd.

Při šetření jsem použila tyto metody:

- rozhovor

Diagnostické testy většinou vypovídají o rozvoji kognitivních dispozic, řeči, dovednosti grafické reprodukce a úrovně jemné motoriky, o stupni koncentrace a pracovní motivace dítěte; v menší míře jsou obsaženy oblasti sociální, emoční a etická, které jsou však pro naše účely zvláště významné.

Nemá-li být individuální přístup ke každému dítěti a požadavek vzdělávat je v rozsahu jeho potřeb a možností jen proklamován, je třeba v praxi přistupovat k jednotlivým dětem s citlivým porozuměním, nejen pro jedinečnost jejich osobnosti, a vždy počítat také s individuálními rozvojovými předpoklady a rozdílnými sociálními zkušenostmi.

Celkem ze zkoumané problematiky vyplývá, že pravidelná příprava dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí je prospěšná a při jejich vstupu do školy může částečně předcházet možným neúspěchům. Budme však optimisté a doufejme, že i romští rodiče budou ve vzdělání svých dětí vidět jen to nejlepší!

V. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ANDERSONOVÁ, J., FISCHGRUNDOVÁ, S., LOBASCHEROVÁ, M. *Dobry start do školy. Jak můžete připravit vašemu dítěti dobrý vstup do školy.* Praha: Portál, 1993.

ISBN 80-85282-66-6

EDELSBERGER. L., KÁBELE. F. *Speciální pedagogika pro učitele I. stupně základní školy.* Praha: SPN, 1998.

FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi.* Praha: Portál, 1997.

ISBN 80-7178-063-4.

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole.* Praha: D & H, 1998, s. 3.

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. O školní zralosti. *Rodina a škola*, 1997, roč. 44, č 1, s. 7.

KELLER. G., THEWALTOVÁ. B. *Jdeme do školy. Jak mohu pomoci našemu školákovi.* Praha: Nový život, 1994, s. 6.

KLÍMA, P. Psychologické vyšetření romského dítěte v poradenském systému. *Výchovné poradenství*, 1997, č 13, s. 5-14.

MACHOVÁ, J. *Biologie člověka pro speciální pedagogii.* Praha: Karolinum, 1994, s. 216. ISBN 80-7066-980-2.

MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M. *Radosti a strasti.* Jinočany: H+H, 1998.

ISBN 80-86022-21-8.

PEKÁREK. P. *Aktuální stav Romské komunity v ČR. Seminář k posuzování školní zralosti Romských dětí.* Praha: IPPP ČR, 1998, s. 2-8.

PLUTINSKÁ, E. *Projekt multikulturní výchovy romských dětí.* Most: 5. ZŠ, 1993.

PRŮCHA. J., WALTEROVÁ. E., MAREŠ. J. *Pedagogický slovník.* Praha: Portál, 1995, s. 286.

ŘÍČAN, P. Romské dítě v české škole. *Moderní vyučování*, 1998, roč. 4, č. 6, s. 4.

ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak.* Praha: Portál, 1998.

ISBN 80-7178-250-5.

- ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. A KOL. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada, 1995, s. 22. ISBN 80-7169-168-2.
- ŘÍČAN, P., VÁGNEROVÁ, M. A KOL. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Avicenum, 1991, s. 209. ISBN 80-201-0131-4.
- SKALKOVÁ, J. A KOL. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: SPN, 1985.
- ŠAUEROVÁ, M. "Varovné signály" v diagnostice školní zralosti. Praha: PF UK, 1996, s. 88.
- ŠOTOLOVÁ, E.: Alternativní vzdělávací program zvláštní školy pro žáky romského etnika. *Speciální pedagogika*, 1998, roč. 8, č. 4, s. 35.
- ŠOTOLOVÁ, E. Nulté – přípravné ročníky na Slovensku. *Speciální pedagogika*, 1996, roč. 6, č. 4, s. 49.
- ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. Praha: Grada, 2001, s. 44. ISBN 80-247-0277-0.
- TRPIŠOVSKÁ, D. A KOL. *Psychologická diagnostika pro učitele*. Ústí nad Labem: PF UJEP, 1997, s. 39.
- TRPIŠOVSKÁ, D., HEŘMANOVÁ, V. *Vývojová psychologie*. Ústí nad Labem: PF UJEP, 1993, s. 32-47.
- TŘESHLAVÁ, Z., ČERNÁ, M., KŇOURKOVÁ, M. *Dříve než půjde do školy*. Praha: Avicenum, 1990, s. 14. ISBN 80-201-0015-6.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie školního dítěte*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-487-X.
- VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka ZŠ*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0181-8.
- ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001, s. 112. ISBN 80-7178-544-X.

VI. PŘÍLOHY

Příloha č. 1.1

Metodický materiál MŠMT ČR pro přípravnou třídu

„Přípravná třída pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí“

Výchovný a vzdělávací obsah přípravné třídy.

Výchovný a vzdělávací obsah přípravné třídy je rozpracován do následujících okruhů učiva:

- vytváření kulturně sociálních a hygienických návyků
- rozumová výchova (rozdělená na oblast jazykovou a komunikativní, oblast matematických představ a oblast rozvoje poznání)
- hudební výchova
- výtvarná výchova
- pracovní výchova
- tělesná výchova

Učivo jednotlivých okruhů je často propojeno (např. pracovní výchova a výtvarná výchova). Jazyková výchova, hudební výchova a vytváření kulturně sociálních a hygienických návyků prolíná celým vyučovacím procesem.

Vytváření kulturně sociálních a hygienických návyků

Kulturně sociální a hygienické návyky se u dětí rozvíjejí postupně v průběhu celého výchovně vzdělávacího procesu v přípravné třídě. Hygienickým návykům je třeba věnovat nejvíce pozornosti zejména v prvních týdnech a upevňovat je neustálým opakováním. V průběhu přípravné třídy je třeba děti vést k tomu, aby se postupně učily.

- přizpůsobit se školnímu režimu dne
- navazovat sociální vztahy, přijatelnou formou komunikovat
- zapojovat se do činnosti ve třídě
- zachovávat pravidla chování (poděkovat, omluvit se, neskákat do hovoru)
- porozumět běžným pokynům, podřídit se jim
- samostatně plnit úkol zadaný učitelem
- soustředit se na hru nebo vykonávaný úkol, nezabývat se ničím jiným
- mít povědomí o tom, co je dobré a špatné
- chápat souvislost mezi tím, co se udělá teď a co později
- přijmout úkol, cítit zodpovědnost za jeho splnění, překonat pohodlnost, zvykat si na přiměřené ocenění výkonu, vážit si práce druhých

Rozumová výchova

Oblast jazyková a komunikativní

Cíl

Systematické rozšiřování slovní zásoby a vytváření správné gramatické stavby jazyka. Rozvíjení komunikativních dovedností, které jsou jak základem dorozumění, tak základem k získání dalších vědomostí. Rozvoj plynulého vyjadřování, paměti a myšlení. Vzbuzení zájmu o knihu, o dětskou literaturu. Osvojení několika básní, říkanek. Dramatizace.

Obsah učiva:

- rozšiřování slovní zásoby, její aktivní používání
- rozvíjení komunikativních dovedností pomocí promyšlených otázek a cílených didaktických her, pomocí obrázků, hraček apod.
- tvoření jednoduchých odpovědí
- vedení dětí k povědomí o gramatické správnosti prostřednictvím pohádek, povídek

- vedení dětí k celkové správné výslovnosti, hlasitosti i tempa řeči
  - mluvit zřetelně, srozumitelně, v jednoduchých větách
  - zvládnutí běžné dorozumívací situace – ptát se, odpovídat, vyřídít jednoduchý vzkaz
  - rozvíjení dialogu mezi dětmi a učitelem – jednoduché vyprávění, popis, vlastní prožitky a přání
  - soustředění pozornosti na poslech pohádky, pochopení textu, postupně reprodukovat jednoduše obsah, pochopit souvislosti
  - memorování pohádek, říkanek, recitace básniček – nejdříve společně s učitelem, postupně samostatně
  - příprava na analyticko-systematické činnosti pomocí rytmizace říkadel, vytleskávání, sluchové rozlišování délky hlásek
  - popis obrázků, řazení obrázků podle časové posloupnosti, vyprávění podle obrázků
  - dramatizace pohádky (vystihnout charakter postavy), využití maňásků, loutek, masek
  - seznámení s knihami, prohlížení obrázků, orientace v dětské obrázkové knize, v dětské obrázkové encyklopedii, pohádce, dětském časopise (pozitivní vztah ke knize)
  - tvoření vět k obrázkům, motivace ke čtení
  - rovnání písmen z plastické hmoty do řádků, poznávání některých písmen
- Pozn.: Na jazykovou výchovu je třeba klást důraz při každé činnosti v průběhu dne – při hrách, vycházkách aj. Řeč dítěte je třeba systematicky podněcovat a kladně hodnotit i při jen částečném úspěchu. Na špatný tvar slova neupozorňovat, ale zopakovat tvar gramaticky správně.

Dětem s poruchami výslovnosti je třeba umožnit logopedickou péči ve škole nebo prostřednictvím logopedické poradny

Oblast matematických představ

Cíl

Rozvíjení logického myšlení, úsudku a přesného vyjadřování, prostorové představivosti a orientace v prostoru. Vytváření prvotních představ o čísle. Intuitivní seznámení se s některými matematickými pojmy na základě činnosti žáka. Osvojení si základních prvků numerace v oboru přirozených čísel do 5.

Obsah učiva:

- třídění předmětů (zvláště podle vlastnosti)
- vytváření různých konkrétních souborů
- orientace v prostoru (před, za, nad, pod, vedle, blízko, daleko, nahoře, dole, vpravo, vlevo)
- porovnávání souborů předmětů přiřazováním (stejně, více, méně)
- přirozená čísla 1 až 5, číselná řada
- počítání předmětů v daném souboru (po jedné)
- vytváření konkrétních souborů s daným počtem prvků
- používání čísla k vyjádření počtu a pořadí (první, poslední)
- poznávání geometrických tvarů: čtverec, kruh, trojúhelník, obdélník – na základě práce se stavebnicemi, vyhledávání v okolí žáka
- poznávání geometrických těles: krychle, koule, válec na základě práce se stavebnicemi, vyhledávání v okolí žáka
- skládání obrázců z geometrických tvarů, stavění staveb ze stavebnice, kreslení na čtverečkovaném papíru

Oblast rozvoje poznání

Cíl

Rozvoj poznání dítěte – seznamování se základními poznatky o životě ve společnosti a přírodě v jeho nejbližším okolí.

Obsah učiva:

- jméno, adresa
- rodina, rodiče, sourozenci
- byt, zařízení
- zvyky, tradice
- škola, chování ve škole
- získávání kladného vztahu ke škole
- orientace v okolí, chování na ulici, reagování na světelné signály semaforu, dopravní prostředky
- město, ulice, dům, okolí, cesta do školy
- pozdrav, osvojování základních společenských pravidel
- péče o zdraví
- pojmenování částí těla, rozlišovat pravou a levou stranu
- příroda kolem nás v průběhu ročních období
- stromy, květiny (ochrana přírody)
- ovoce, zelenina
- seznámení s domácími a některými volně žijícími zvířaty, užitečnost zvířat pro lidi (neubližovat) – vztah ke zvířatům
- pozorovat práce dospělých v různých prostředích
- postupné vytváření časových představ (dnes, včera, zítra, ráno, večer, částečně dny v týdnu, roční období)

Hudební výchova

Cíl

Povzbuzování muzikálnosti dětí a jejich pohybové kultury. Jednoduchá rytmizace, tanec. Nácvik jednoduchých písní a tanců.

Obsah učiva:

- dechová cvičení
- rozlišování zvuků hudebních nástrojů
- rytmizace říkadel
- zpěv písniček s důrazem na správnou melodii a rytmus
- zpěv společně s učitelem a později až k samostatnému projevu (přiměřeně intonačně)
- vytleskávání rytmu, vyjadřování pohyby
- zpěv tiše-nahlas, silný - slabý tón
- reagování na pokyny-kdy začít
- seznamování s technikou hry na jednoduché hudební nástroje (napodobování, rozlišování, reprodukování)
- vystižení rytmu – např. tleskáním, bubínkem, triangl
- vyjádření hudby přirozeným pohybem, reagovat na změnu rytmu
- poslech hudby, písniček (včetně romských)
- poznávání známých písní podle úryvku melodie
- nácvik tanečků

Pozn: Děti mají rády hudbu, většinou i smysl pro rytmus. Je proto vhodné poskytnout jim tyto aktivity při různých příležitostech v průběhu dne, neboť přispívají k odreagování dětí, k překonávání únavy a koncentraci jejich pozornosti. (Při práci s romskými dětmi, např. při nácviku romských písní a tanců je vhodná příležitost ke spolupráci s rodinou nebo romskými iniciativami.

Výtvarná výchova

Cíl

Vytváření základních dovedností práce s tužkou, rozvoj smyslového vnímání, pozornosti, představivosti, grafomotoriky. Rozeznávání základních barev. Vytváření vztahu k prostředí.

Obsah učiva:

- vytváření základních dovedností – práce s tužkou (správné držení tužky), štětcem a barvami, rozmývání barev
- využívání plochy papíru (nahore, dole)
- cvičení v rozeznávání základních barev a poznávání doplňkových
- kreslení na velkou plochu papíru
- kreslení křídou na tabuli, kreslení houbou
- práce s omalovánkami
- dokreslování obrázků
- obkreslování s cílem nácviku opisování z tabule či knihy
- kreslení a malování na různé náměty na základě vlastní volby i na dané téma, např. ilustrace k pohádce – postavy, dopravní prostředky, zvířata, náměty z přírody aj.
- dekorativní práce – např. vyzdobení pozvánky, vánoční přání
- vystřihování, nalepování
- rozvoj jemné motoriky a grafomotorických dovedností potřebných k výuce psaní
- vizuální vnímání odlišnosti různých tvarů, rozměrů
- rozlišování čar a vlnovek, barev, dlouhý, krátký – podobnosti a odlišnosti (různé druhy čar –svislé, šikmé, rovné, vlnovky, smyčky, „psaní“ do linek, pokusy o „psaní“ hůlkovým písmem (např. vlastní jméno)
- pozorování obrázků, cvičení pozorovací schopnosti
- pěstování citu pro úpravu a čistotu práce

Pozn. dbát na správné držení tužky u leváků

Pracovní výchova

Cíl

Rozvoj jemné motoriky, získání základů manuální zručnosti a pracovních návyků, seznamování s technikou práce s jednoduchými pracovními nástroji.

Obsah učiva:

- vytváření hygienických návyků, sebeobsluha, stolování
- skládání stavebnic (kostky, lego, puzzle)
- hry s korálky (koordinace rukou a zraku)
- tvoření z modelíny – zvládnutí základních dovedností jako je mačkání, hnětení, válení, prostorová představivost
- používání jednoduchých pracovních nástrojů – bezpečnost
- práce s papírem – stříhání, vytrhávání, nalepování, skládání
- používání různých materiálů a technik
- dodržování stanoveného postupu při práci – pozorně sledovat zadání, dokončit začatý úkol, uklízet hračky a materiál, spolupracovat s druhými, nerušit ostatní při práci
- udržování čistoty při práci, s pomocí vyučujícího udržovat vzhled třídy, vytváření vztahu k prostředí školy
- plnění drobných úkolů ve třídě – rozdávání a uklízení pomůcek, zalévání květin, mazání tabule apod.
- rozvíjení vůle, cílevědomosti, soustředěnosti prostřednictvím pracovní aktivity
- vytváření poznatků o významu práce (úměrně věku)
- upevňování kladného vztahu k práci (radost z vykonané práce)
- šetrné zacházení s předměty
- využívání všech vhodných příležitostí k uplatnění takových činností, které zlepšují manuální zručnost a jemnou motoriku, která je základem pro výuku psaní

Tělesná výchova

Cíl

Umožnit dětem radost z pohybu, rozvíjet jejich základní pohybové dovednosti, posilování pohybové výkonnosti a zvyšování tělesné zdatnosti.

Obsah učiva:

- nácvik správného držení těla
- seznamování s prostředím tělocvičny (respektování pravidel) – rozvíjení základních pohybových dovedností dětí
- pohyb podle pokynů, napodobování pohybu zvířat
- orientace v prostoru
- dechová a uvolňovací cvičení
- chůze po schodech, po lavičce či jiném nářadí
- výstupy a sestupy po žebřinách
- běh, skoky, poskoky, přeskoky přes nízké překážky (kotoul), skoky z místa, seskoky na měkkou podložku
- hry s míčem – házení, chytání, koulení, přehazování, házení na cíl
- přetahování
- rovnováha
- tanečky a písňe (prostupují celým vyučovacím procesem)
- hry na sněhu (bezpečnost)
- plavání (podle možnosti)
- jízda na koloběžce, tříkolce (podle možnosti)
- zdravotní cviky

Rozvoj činností a okruh znalostí, ke kterým by mělo dítě na konci přípravné třídy dospět.

Sebeobsluha

- myje si ruce, čistí si zuby, češe se, atd
- samostatně používá toaletu
- samostatně se obléká, uklízí si oblečení
- samostatně jí, postupně používá nůž, vidličku
- udržuje kolem sebe pořádek a čistotu
- dovede po sobě uklízet

Motorika

- dobře chodí po schodech nahoru a dolů
- při chůzi nevráží do ostatních
- běhá, skáče, přebíhá, skáče přes švihadlo
- hraje si s drobnými předměty, s velkými kostkami, dovede stavět ze stavebnice
- umí zaujmout různé pozice, udržuje rovnováhu
- kontroluje své tělo
- zúčastňuje se různých pohybových her
- pohybuje se v prostoru podle daných pokynů
- udrží rytmus (rytmický tanec)
- dovede se orientovat na známých místech i bez dozoru
- dovede se přemisťovat ve známém prostředí
- uznává autoritu dospělého, projevuje k němu pozitivní vztah
- zachovává běžná pravidla společenského chování: zdraví při příchodu, odchodu, poděkuje, omluví se
- dodržuje soužití se skupinou vybranou i libovolnou
- dovede se soustředit, nevyrušuje ostatní z činností

Oblast jazyka, komunikace

- dovede poslouchat a klást jednoduché otázky
- naslouchá celému příběhu během vyprávění
- vypravuje o svých zkušenostech, událostech v logické návaznosti
- dovede reagovat na pokyny
- aktivně se zapojuje do společné konverzace
- má schopnost komunikovat v různých prostředích a při komunikaci bývá ostatními pochopeno
- umí zacházet s knihou
- dotazuje se na pojmenování písmen
- napodobuje psaní
- napíše své jméno nebo iniciály
- umí používat slovní zásobu
- chápe obsah čteného, dovede reprodukovat
- memoruje básničky, říkanky, přísloví
- dovede pojmenovat předměty denního použití
- umí vyprávět pohádku, dramatizovat ji

Oblast matematických, časových a prostorových představ

- vnímá a poznává
  - časové vztahy: začátek, prostředek, konec, první, poslední, nyní, před, potom, včera, dnes, zítra, rychle, pomalu, částečně dny v týdnu a roční období
  - kvantitativní vztahy: hodně, málo, víc než, stejně, více, méně, všechno, nic, stejný, jiný, tolik jako, několik, plný, prázdný
  - prostorové vztahy: uvnitř, vně, nahoře, dole, před, za, nad, pod, tady, tam, první, poslední, vedle, blízko, daleko, na jedné straně, na druhé straně, vpravo, vlevo
- řadí předměty na základě podobnosti či odlišnosti, podle určitých vlastností
- poznává a rozlišuje geometrické tvary: kruh, čtverec, obdélník, trojúhelník
- umí počítat předměty v daném souboru
- tvoří konkrétní soubory s daným počtem prvků
- používá číselné řady 1-5 pro počítání předmětů

Hudební projev

- zpívá písničku s důrazem na správnou melodii a rytmus
- zpívá ve skupině podle pokynů
- vytleskává rytmus
- vyjadřuje daný rytmus různými pohyby
- doprovází zpívané písně na jednoduchý hudební nástroj (bubínek, triangel, atd.) s důrazem na rytmus
- naslouchá částem hudebních skladeb, vyjadřuje pocity a dojmy z poslechu
- umí zatančit jednoduché tanečky s důrazem na ladnost a přesnost pohybu

Výtvarný projev

- poznává barvy
- ovládá a používá základní techniky výtvarného projevu
- dovede vybarvovat obrázek
- dovede obkreslovat
- dovede vystříhovat základní obrazce
- modeluje i maluje podle předlohy i vlastních představ
- na obrázcích, které kreslí, jsou rozpoznatelní lidé či předměty

OTÁZKY INDIVIDUÁLNÍHO ROZHOVORU S VYUČJÍCÍMI PŘÍPRAVNÝCH TŘÍD

1. Jak se zapojují děti z přípravných tříd do kolektivu prvních tříd?
2. Zvládají děti základní hygienické návyky?
3. Věnují učitelé přípravných tříd dle Vašeho názoru dostatek pozornosti rozvoji jemné motoriky dětí?
4. Projevují se rozdíly v jazykové přípravě, slovní zásobě, komunikativních dovednostech?
5. Projevují rodiče žáků z přípravných tříd větší zájem o spolupráci se školou?
6. Považujete za nezbytné, aby děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí navštěvovaly přípravnou třídu pravidelně?

**OTÁZKY INDIVIDUÁLNÍHO ROZHOVORU S ŘEDITELI ŠKOL ZŘIZUJÍCÍCH PŘÍPRAVNÉ
TŘÍDY**

1. Co vás přimělo ke zřízení přípravné třídy?
2. Které organizační záležitosti byly nejobtížnější?
3. Jste spokojeni s financováním přípravných tříd?
4. Jak se vám spolupracuje rodiči dětí v přípravné třídě?
5. Máte problém s kapacitním naplněním tříd, sledujete změny v demografii i do budoucna?
6. Pracují v přípravné třídě asistenti pedagoga?